

Desatero o projevech nadaných

Eva Trnová

Žádné dvě děti nejsou zcela stejné a o nadaných dětech platí totéž. Clark (2008) dokonce uvádí, že nadaní se od sebe odlišují více než jedinci intaktní populace. Proto nelze nadané žáky vnímat jako homogenní skupinu (Fořtík a Fořtíková, 2007). Přesto lze vymezit projevy, se kterými se u nadaných můžeme setkat a na které je nutné brát zřetel při jejich vzdělávání. Nadaní však nemusí disponovat všemi projevy a ani jejich výskyt není zárukou, že se jedná o nadaného. Dále je velmi důležité vzít v úvahu, že uváděné projevy mohou být ovlivněny věkem nadaného a že jsou obvykle vázány na oblast nadání. Zejména je potřeba si uvědomit, že nadání je součástí celé osobnosti nadaného jedince, nikoliv její samostatná a izolovaná část, proto je nutné brát v úvahu osobnost nadaného jako celek (Laznibatová, 2003).

1.	Motivace	<ul style="list-style-type: none">• vnitřní motivace pro oblast jejich zájmu, často velmi silná;• obtíže s motivováním v jiných oblastech, které nadaný vnímá jako „nedůležité“ z hlediska svého zájmu.
2.	Přístup k učení	<ul style="list-style-type: none">• perfekcionismus, který požadují i od druhých;• jsou sebekritičtí a někdy mají chybné sebepojetí;• zaujetí pro činnost související s jejich zájmem;• neumí se učit, proto mohou mít problémy;• schopni delší pozornosti pro oblast jejich zájmu;• vysoká koncentrovanost pro oblast jejich zájmu.
3.	Paměť	<ul style="list-style-type: none">• obvykle vynikající, a to zejména v oblasti jejich zájmu;• může být encyklopedická;• vytvářejí struktury;• rychlé zapamatování – nepotřebují tolik opakování jako intaktní populace.
4.	Zpracovávání informací	<ul style="list-style-type: none">• rychlé zabudovávání nových poznatků do existujících znalostních struktur a v případě potřeby jsou schopni je přebudovat;• používají vyspělejší myšlenkové procesy;• dovedou rychle a správně zobecňovat;• chtějí získávat nové informace a dokáží si je vyhledat;• lépe rozumí abstraktním pojmům než jejich vrstevníci;• vidí neobvyklé vztahy a souvislosti.
5.	Osvojování poznatků	<ul style="list-style-type: none">• velmi rychlé, nepotřebují tolik procvičování jako intaktní populace;• opakování již známého je zdrojem nudy a nepozornosti;• kladou si otázky;• umí kriticky uvažovat;• prezentují své názory a dokáží je obhajovat.
6.	Pozorování	<ul style="list-style-type: none">• mají výborné pozorovací schopnosti, dokáží rozlišit i detaily, které jejich vrstevníci nevnímají;• na základě pozorování vyvozují závěry;• jsou schopni odlišit podstatné znaky od nepodstatných;• plánují postup.

7.	Řešení problému	<ul style="list-style-type: none"> • chápou problémy v širších souvislostech; • jsou schopni uplatňovat osvojené poznatky a zkušenosti v nových situacích; • mají živou představivost; • jsou často originální ve svém uvažování i ve způsobu řešení úkolů; • někdy nejsou schopni přijmout argumenty, které se neshodují s jejich názory.
8.	Smysluplnost	<ul style="list-style-type: none"> • chtějí znát důvody, • chtějí se podílet na plánování, • chtějí mít možnost volby, • odmítají plnit úkoly, které považují za nesmyslné; • neradi se podřizují pravidlům, zejména těm, které nepovažují za odůvodněné.
9.	Vztahy s vrstevníky, dospělými	<ul style="list-style-type: none"> • vzhledem k odlišnosti si nemusí rozumět s vrstevníky, kteří nesdílejí jejich zájmy a jsou na jiné intelektuální úrovni; • mohou odmítat skupinovou práci se spolužáky a být jimi také odmítáni; • pokud nemají možnost komunikovat s vrstevníky „na stejné kognitivní úrovni“, vyhledávají dospělé; • mají sklon k odmítání autorit (např. učitelé, další pedagogičtí pracovníci), pokud je nepovažují za autoritu sami.
10.	Emocionální nevyváženost	<ul style="list-style-type: none"> • velké odlišnosti – je nutné vnímat osobnost nadaného jako celek – někteří odborníci (např. Freeman) s touto charakteristikou nadaných nesouhlasí • bývá spojena s úrovní pohledu na existencionální otázky – zabývají se úvahami, které jejich vrstevníci nevnímají; • mají rozvinutý cit pro morálku a spravedlnost; • nadání umocňuje jejich osobnostní charakteristiky, a proto mohou být více vznětliví, netrpěliví, což může vyvolávat problémy ve vztazích.

Clark, B. (2008). *Growing up gifted (7th ed.)* Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.

Fořtík, V., Fořtíková, J. (2007). *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-807-3672-973.

Lazníbatová, J. (2003). *Nadané dítě*. Bratislava: Iris.